

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**Навчально-науковий фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКОЛОГІЯ

Освітній рівень	Третій (доктор філософії)	
Програма навчання	Вибіркова	
Галузь знань	05	Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	051	Економіка
Освітня програма	Економіка	
Обсяг дисципліни	4 кредит ECTS (120 академічних годин)	
Види аудиторних занять	лекції, практичні (44 академічні години)	
Форма контролю	екзамен	

Викладач: Варналій З.С., д.е.н., професор кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування (550 наукових праць загальним обсягом понад 710 др.арк. із них: 58 монографій, 30 підручників та навчальних посібників, 5 статей у НМБ Scopus і Web of Science; підготовлено: 11 д.е.н., 20 к.е.н.; Відмінник освіти України, Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат премії імені Тараса Шевченка)

Мета навчальної дисципліни: опанування здобувачами спеціальності «Економіка» теоретико-методологічних основ економічної безпекології, формування теоретичного базису щодо розуміння фундаментальних категорій та системоутворюючих складових економічної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії, оволодіння методичним інструментарієм оцінювання економічної безпеки, навичками ідентифікації та оцінювання впливу загроз на безпеку соціально-економічних систем, формування концептуальних основ безпекоорієнтованого управління, навичок підготовки пропозицій із запобігання загроз та підвищення рівня економічної безпеки держави, регіону, підприємства.

Знання та навички, надбані здобувачем при вивченні даної дисципліни, дозволяють сформувати у майбутніх фахівців такі ключові компетентності як:

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення, аналізу, систематизації та узагальнення інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність працювати в міжнародному контексті, комунікувати з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК 5. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК 6. Здатність аналізувати зв'язки та взаємний вплив соціальних та економічних факторів розвитку держави і суспільства, обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей на мікро-, мезо-, та макрорівнях.

СК 11. Здатність приймати науково обґрунтовані рішення в умовах невизначеності, що потребує розробки нових методів та проведення дослідницько-інноваційної діяльності.

Програмні результати навчання

ПРН 13. Здатність виявляти комплексні проблеми сучасної економіки, визначати підходи, методи, засоби, інструменти їх розв'язання на інноваційній основі та створювати інформа-

ційно-аналітичне забезпечення наукового дослідження (методи економіко-математичного моделювання та прогнозування для обґрунтування ефективних моделей сталого розвитку).

ПРН 14. Здатність до побудови інтегрованої системи управління розвитком суб'єктів міжнародної, національної, регіональної економіки та оптимізації організаційно-економічних, правових, інформаційних, безпекових аспектів економічних та соціальних систем.

ПРН 15. Здатність до апробації та впровадження результатів власних досліджень, одержаних на основі використання сучасних інструментів та технологій пошуку, обробки та аналізу інформації, зокрема економіко-математичного аналізу великих масивів даних.

ПРН 17. Здатність розвивати евристичний потенціал сучасних економічних теорій для аналізу закономірностей рівноважного функціонування та сталого розвитку економічних систем. Критично осмислювати підходи різних наукових шкіл до подолання кризових явищ в національній економіці.

ПРН 19. Знати особливості формування безпекоорієнтованого управління економічними системами різного рівня.

Завдання навчальної дисципліни: вироблення у здобувачів здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, системного наукового світогляду, науково-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти та у реальному секторі економіки з використанням сучасних безпекоорієнтованих підходів у галузі економіки із дотриманням ключових засад професійної етики, системи морально-культурних цінностей; здатності здійснювати оригінальні наукові дослідження на основі опанування сучасних теоретичних концепцій економічної безпекології, безпекоорієнтованих підходів, передових досягнень у сфері економічного розвитку на засадах випереджаючого управління; здатності розв'язувати комплексні проблеми із забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії; здатності виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках щодо сучасного стану, засад і принципів безпекоорієнтованого управління; продукувати нові знання у галузі економіки, розробляти та впроваджувати нові методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави, регіону, підприємства; виявляти ознаки, які б вказували на зародження загроз економічній безпеці підприємства, регіону, національної економіки, прогнозувати їх наслідки, оцінювати ймовірність настання критичних ситуацій; виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з урахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень; аналізувати зв'язки та взаємний вплив соціальних та економічних факторів розвитку держави і суспільства, обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей на мікро-, мезо-, та макрорівнях; здатності до адаптації та дії в умовах викликів і загроз зовнішнього середовища; здатності формувати стратегічні орієнтири забезпечення економічної безпеки й пріоритетні напрями протидії та запобігання загрозам на макро-, мезо- і мікрорівні.

Передумови для вивчення дисципліни. Оволодіння знаннями дисципліни «Економічна безпекологія» потребує застосування знань з філософії та наукового мислення, політичної економії та сучасних економічних теорій, економіки та управління національним господарством, методології та організації наукових досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни:

здобувач повинен знати: сучасні теорії, концепції та фундаментальні категорії економічної безпекології; правові засади забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах; системоутворюючі складові економічної безпеки держави, регіону, підприємства; сутнісно-змістовну характеристику та класифікацію загроз серед негативних чинників безпеки; методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки; інструментарій виявлення та оцінювання впливу загроз на рівень економічної безпеки; особливості формування системи показників економічної безпеки, особливості розробки та використання комплексів моделей економічної безпеки систем макро-, мезо- та мікрорівнів, оцінки нормативних значень показників економічної безпеки; інституційні та структурні детермінанти економічної безпеки на різних рівнях

суспільної ієрархії; концептуальні основи забезпечення економічної безпеки систем різних рівнів; механізми та практичні аспекти запобігання й мінімізації загроз економічній безпеці.

здобувач повинен вміти: обґрунтовувати стратегічні орієнтири забезпечення економічної безпеки держави, регіону, підприємства; розробляти та використовувати сучасні підходи та нові методи аналізу складних соціально-економічних систем в умовах невизначеності; аналізувати економічну інформацію, виявляючи та пояснюючи складні взаємозв'язки між об'єктами економічної безпеки підприємства, регіону, держави; діагностувати та прогнозувати стан економічної безпеки, застосовувати поведінкові моделі у процесі здійснення економічного прогнозування загроз економічній безпеці; формувати пріоритетні напрями, завдання, механізми, методи, засоби та інструменти забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії, стійкості підприємств та національної економіки в цілому до кризових явищ і загроз, відновлення економічного зростання та забезпечення соціально-економічного розвитку; розробляти та обґрунтовувати управлінські рішення щодо забезпечення економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів з урахуванням викликів зовнішнього середовища.

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	А	Відмінно	Студент демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції студента в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий, що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	В	Добре	Студент демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній, що забезпечує студенту самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	С	Добре	Студент в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні.	Достатній, конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
			Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	
64-73	D	Задовільно	Студент засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	E	Достатньо	Студент має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використання м основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Студент може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни студент виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у студента відсутні.	Низький , не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Студент не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний , студент не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
				дисципліни.

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є екзамен.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЛОГІЇ													
Тема 1. Теорії та концепції економічної безпекології.	16	4	2			10							
Тема 2. Сутнісні характеристики економічної безпеки держави та її складових.	14	2	2			10							
Тема 3. Ризики та джерела загроз економічній безпеці соціально-економічних систем.	14	2	4			8							
Тема 4. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави та функціональних складових.	16	4	4			8							
Разом за змістовим модулем 1	60	12	12			36							
Змістовий модуль 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ													
Тема 5. Економічна безпека бізнесу в системі економічної безпеки держави.	16	4	2			10							
Тема 6. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва.	16	2	4			10							
Тема 7. Стандарти безпеки підприємства.	14	2	2			10							
Тема 8. Кадрова безпека та напрями забезпечення безпеки персоналу.	14	2	2			10							
Разом за змістовим модулем 2	60	10	10			40							
Усього годин	120	22	22			76							

Методи контролю

Поточний контроль успішності здобувачів може здійснюватися у балах шляхом їх опитування під час лекцій, виконання самостійної роботи, тестування або в ході індивідуальних співбесід під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань здобувач доводиться до їхнього відома на першому занятті.

Присутність на лекціях не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене

заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності здобувача на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Здобувач, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 35 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу» в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс дисципліни.
2. Матеріали для проміжного і підсумкового контролю знань.
3. Правила модульно-рейтингового оцінювання знань із навчальної дисципліни.
4. Варналій З.С. Методичні вказівки для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Економічна безпекологія» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» / З.С. Варналій, С.В. Онищенко, О.А. Маслій. – Полтава: НУПП, 2021. – 25 с. (Електронна версія в електронній бібліотеці НУПП)

Рекомендована література

Базова

1. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації / З. С. Варналій. – Київ : Знання України, 2020. – С. 309-318.
2. Економічна безпека суб'єктів підприємництва : підручник / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, О.І. Ілляш та ін.; за ред. З.С. Варналія. – Чернівці: Технодрук, 2020. – С. 120-121.
3. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник / З. С. Варналій, З. Б. Живко, Р. Р. Білик, С. В. Онищенко, М. О. Живко; за ред. З. С. Варналія. – К., 2018. – 300 с.
4. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження [монографія] / С. В. Онищенко, О. А. Пугач (Маслій). – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 337 с.
5. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник / [Г.В. Козаченко, С.В. Онищенко, Т.М. Завора]; за заг. ред. В.О. Онищенка та Г.В. Козаченко. – Полтава: ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2018. – 530 с.
6. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення [монографія] / О.В. Комеліна, С.В. Онищенко, А.В. Матковський, О.А. Пугач (Маслій) – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 202 с.
7. Онищенко С. В. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення [монографія] / С. В. Онищенко. – К.: Знання України, 2017. – 403 с.

Допоміжна

1. Варналій З.С. Механізм попередження загроз економічній безпеці України / З.С. Варналій, С. В. Онищенко, О. А. Маслій. – Економічний часопис-XXI. – 2016. – № 5–6 (3). – С. 20–24.
2. Про Стратегію національної безпеки України / Указ Президента України: № 392/2020 від 14.09.2020 р. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 р. № 1277 // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua/>
4. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. Т. 1 : Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – К. : УБС НБУ, 2014. – 831 с.
5. Овчаренко Є. І. Сучасна безпекологія: основні онтологічні протиріччя на напрямки їх вирішення / Є. І. Овчаренко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2016. – № 11. – С. 8–14.
6. Мойсеєнко І. П. Адаптивне управління в системі економічної безпеки / І. П. Мойсеєнко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 1. – С. 102–111.